

ПРО ПИВО І НЕ ПІВКИ...

Чимало дискусій викликає нині в громаді зростаюче вживання рівнянами пива. Охоронці суспільної моралі вбачають у проведенні масових заходів (на кшталт пивних фестивалів) подальшу алкоголізацію країни й регіону. Однак пивна традиція - це також елемент культури та невживання інших міцних напоїв на зразок "шмурдяка"! Будь-який хмільний напій, названий пивом (від найвишуканішого й до сечеподібного), має не лише власні неповторні смак і колір, густоту й алкоградуси, торгово марку та відповідну рекламу (або її відсутність), але традиційну культуру споживання.

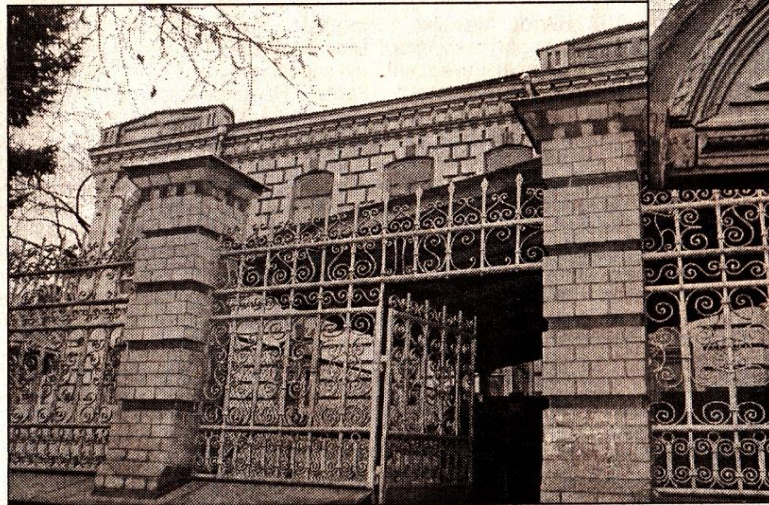
Здавна кожне пиво мало також свою географію, історію й оригінальну автобіографію. Пиво (як і люди) буває запаморочливим і нудним, веселим та тошнотним, тож, перефразувавши слова про вождя російської революції, пиво завжди "живіше від усіх живих".

Розглядаючи мапу Західної України, можемо сміливо зупинитися на пивній "географії" уславленої Волині в цілому та міста-героя Рівного зокрема.

Рік заснування першої рівненської пивоварні й до цієї пори є питанням для дискусій. Набравшись нахабства, спертого на "Военно-статистическое обозрение Российской империи" зразка 1850 року щодо стану промисловості в "уездном городе" Ровно, можемо сміливо стверджувати, що пивоваренний завод тут існував у 1849 році й навіть мав на той час виробничі оберти в сумі 990 російських рублів щорічно. Зрозуміло, ті російські рублі були не сучасними фантиками РФ і стало підкріплювались якщо не золотим, то принаймні срібним еквівалентом. Зі скасуванням кріпосного права у 1861-му й початком будівництва залізничних доріг у західному напрямку (на Волинь і далі, до австро-угорської Галичини), рівненська пивоварня протягом 1866 року випустила продукції вже на 1200 рублів. Спрагу спрлетаризованих селян, які вкачували на нових промислових підприємствах і залізниці, потрібно було тамувати. Напій для вгамування спраглих хмелю робітничих душ було обрано безпомилково - пиво. Отож від невеликого кустарного промислу рівненська пивоварня невпинно йшла до заводських масштабів великих виробничих потужностей.

Новий, небачений поштовх пивоварінню на Волині дали визнані майстри цієї справи в Європі - чехи.

Опісля підписання міждержавної угоди між російським царем Олександром Другим Романовим (знаним більше в молодих літах за телесеріалом "Бедная Настя") та австрійським цісарем Францом-Йосифом Габсбургом (майже невідомим серед нашого народу) в 60-х роках XIX століття на Волинь почали масово переїжджати чеські переселенці. Головною причиною такого глобального переселення була організація постійних повстань і бунтів провідною верствою місцевих поляків (які полюбили пиво пити, але не виробляти). Важливим поштовхом у цій справі були плани царської влади "розбавити" колонізований місцевий етно-національний "коктейль", увівши до складу корінного населення нових дійових осіб - не менш культурний від поляків та українців нарід - чехів. Принциповий елемент у причині переселення полягав і в більш високій сільськогосподарській та ремісничій культурі самих чехів, які тепер мали на ділі довести свою європейськість серед корінних волиняків. У ролі посередників у справах переселення, не без матеріальної вигоди для себе, виступили австрійський підданий (хоча й чех) Прибил, пруський підданий поляк Бордаш і чиновник у відставці варшав'янин Вільковський. Двоє останніх почали "спеціалізуватися" на Острозькому та Дубнівському повітах Волинської губернії, а Прибил поїхав до Богемії (північний захід Чехії), щоб зацікавити одноплемінників продати майно там і переїхати на ПМЖ до Російської імперії. Чехи були здавна тертим і досвідченим європейським народом, тож мало довіряли газетним публікаціям і улесливим пропозиціям імператорів. Вони вирішили делегувати на Волинь 13 уповноважених, обраних у своєму середовищі. Бо-

гем'ям потрібно було наочно переконатись у доброзичливості намірів російської влади. Тоді поміж західноєвропейською Австрією та півазійською Росією вже існували прикордонні "непонятки". Делегацію уповноважених у справі переселення чехів мало не заарештували на австрійському кордоні. Однак делегати виявилися меткими хлопцями, обрали затишне місце й нелегально перейшли всі прикордонні смуги. Далі, як видно, їм сподобались і умови для майбутнього проживання, і вартість української землі, оскільки вже 12 травня 1868 року перші поселенці-чехи добралися Ровенського повіту Волинської губернії.

Наслідком переселення стала поява протягом кількох років у Дубні, Острозі, й навіть сучасних селах Глинську та Квасиліві порівняно немалих пивних заводів. До слова, якщо зупинитись на Глинську, то незабаром у гарного пивного підприємства, яке налагодило збут благородного напою в багатьох сусідніх повітах, з'явилися перші труднощі. Походження цих проблем було доволі прозаїчним - з'ясувалося, що пивовари не придбали в держави патенту на продаж власної продукції. Як це нагадує, погодьтесь, сьогодні, коли "органи", покликані займатися економічним регулюванням, натомість на-

магаються тотально ліцензувати "все, що рухається".

Та повернімося до волинських чехів і їхніх пивних справ. Акцизне відомство царської Росії поставило перед глинськими пивоварами жорстку вимогу - сплатити податки. Але подібного економічного "беспредела" не було навіть на їхній батьківщині - в монархічній Австро-Угорщині. Тим більше, що переселенці мали певні соціальні обіцянки, тому платити відмовилися. Далі за відпрацьованою ще тоді схемою до справи "долучилися" податкові чиновники й усе майно пивзаводу описали, а виробництво пива зупинили. Та статус переселених на Волинь чехів передбачав певні пільгові умови у проживанні та веденні бізнесу, а пивзавод у Глинську за сучасними мірками більше нагадував спільне підприємство. Після відповідних звернень до найвищої влади у справу втрутився сам імператор Всеросійський і своїм повелінням скасував вимогу сплати штрафу й акцизного збору. В цьому розпорядженні якраз і було звернено увагу на те, що завод є суспільною власністю. Варто було пивоварні лише отримати такі вигідні умови, як навколо її прибутків одразу ж сформувалося тісне коло впливових акціонерів на чолі із Шмоліком та Олічем. Вони стали скуповувати акції пивзаводу в

бідніших чехів просто-таки небаченими темпами, не гребуючи при цьому ані шантажем, ані насильством. Оліч був зятем Шмоліка, а відтак дуже скоро вони стали практичними власниками пивоварні й одними з найбагатших чехів-переселенців на Волині.

Дотепер у місцевих рівненських колекціонерів можна побачити величезні кольорові аркуші паперів з текстами майнових угод власників глинської пивоварні Шмоліка та Конічека. Їх, правда, можна було б просто подарувати новітнім чеським бізнесменам-пивоварам, оскільки глинський пивзавод не зміг пережити епоху воєн і революцій та припинив своє існування у 20-х роках XX століття.

Щодо пивоварні в Рівному, то наприкінці XIX століття тут було створено акціонерне товариство "Парового пивоваренного заводу "Бергшлосс". Менеджери й митці позаминулого століття розробили символіку торгової марки, видули спеціальні високі пляшки з темного скла з рельєфними логотипами на них тощо. На сучасній вулиці Соборній (тоді - Шосовій, за поляків - 3-го Мая, за німців - Адольфа Гітлера, а далі - Сталіна й Леніна) власники збудували потужні корпуси заводу й 1900-го року урочисто відкрили оновлену пивоварню. У кованому мереживі залізного паркану рівненській ковалі вплюли прізвище тодішнього власника підприємства "Бергшлосс". Чи то читалося воно не так легко, а чи серед радянських владців було чимало шанувальників вічного хмільного напою, та зруйнувавши рівненську церкву й замок князів Любомирських, масивний металевий паркан пивзаводу з прізвищем капіталіста-власника Бергшлосса "совети" не зачепили - він зберігся й до наших днів.

(Закінчення в наступному номері)

